

Cincér

éves a
Duna-Ipoly
Nemzeti Parke

20 év,
20 kép,
20 történet...

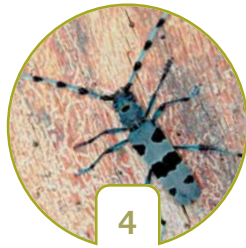

tartalom

2

1. A Duna-Ipoly Nemzeti Park létrehozása

4

2. Nem adjuk semennyi kincsért!

6

3. Régi iratok között kutatva...

7

4. Első túránk az Egyesekőhöz

8

5. Hódvártól hódvárig

9

6. Az élet a legjobb rendező

10

7. A természetvédelmi őr egy napja

11

8. Parázs, alias Csővárberki Tipli története

12

9. Juhok a tisztai szálláson

13

10. Természetvédelmi célú kutatások a DINPI területén

14

11. A dobóháló és a tudomány

15

12. Hiúznyomkeresés a havas téli erdőben

16

13. A hattyú-sziget

17

14. Denevérek nyomában

18

15. Danube-album

19

16. Bunkertúra a nemzeti parkban

20

17. Dunavirág Vízipusz, a mobil terepi labor

21

18. Az Ipoly-völgy kincsei

22

19. Gyerekszáj Királyréten

23

20. A Sátorkőpusztai-barlang új arca

Kiadja: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Fűri András igazgató
Budapest, 2017

Szerkesztő: Előd Réka, Lichter Katalin
Címlapon: havasi cincér,
fotó: ifj. Darányi László

További fotók készítői: Árvay Márton, Berki Zoltán, Bérces Sándor, Csonka Péter, ifj. Darányi László, Egri Csaba, Előd Réka, Halász Antal, Kalotás Zsolt, Kudich Zsolt, Máté Bence, Novák Adrián, Pintér Balázs, Selmeczi Kovács Ádám, Sevcsik András, Spáda Ágnes, Takáts Margit, Tomcsányi Zsófia, Zsirmon Réka,

Illusztráció, kiadványszerkesztés: Kiss Maja
Nyomdai munkák: Köménymag Kft.

A lapszám megjelenését a „Duna LIFE - A Duna ártéri élőhelyeinek helyreállítása és kezelése” című (LIFE14 NAT/SK/00130) LIFE+ program támogatta.

Ingyenes terjesztésű kiadvány, mely környezetbarát, újrahasznosított papírra készült.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park a hazai tíz nemzeti park közül kiemelkedő változatosságú, és a kétmillió fővárosunk közelében szinte magától értetődően egyedülálló turistaparadicsom.

Varázslatos táj, erdők, hegyek, kialudt vulkánok, őstengerek alkotta kövek, szurdokok, források, patakok, folyók, változatos élővilág, barlangok, sziklaalakzatok, történelmünk ismert, vagy titokzatos eseményeinek színhelyei, barátságos települések, vendégszerető emberek... Mind-mind felfedezésre és megismerésre csábítanak! A sokszínű természeti kincsek védelmének igénye már régen megfogalmazódott, a gazdálkodás, a megőrzés és a bemutatás összehangolása végett először 1978-ban két tájvédelmi körzet (Pilisi és Börzsönyi Tájvédelmi Körzet), majd 1997-ben sokak megalapozására nemzeti park alakult a Dunakanyar térségében, Duna-Ipoly Nemzeti Park néven.

A nagy kiterjedésű védett természeti terület fajgazdagságát és a térségben megvalósuló környezeti nevelési munkát, az itt élő lakosság és ide látogatók érdekeit is szem előtt tartó feladatként elismerve a Pilst az UNESCO Ember és Bioszféra programja keretén belül Bioszféra Rezervátummá nyilvánították. Az Ipoly-völgy egy szakasza a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek, a Ramsari területek jegyzékébe került be. Európai Unió csatlakozásunk folyamán pedig Natura 2000 területek is kijelölésre kerültek a térségben. A nemzeti park igazgatóság munkatársai sokrétű tevékenységük során számos kihívás közepette, az erdőgazdálko-

dókkal, az önkormányzatokkal és civil szervezetekkel karöltve a nemzeti parki státusz keretein belül immár húsz éve azon fáradoznak, hogy a természeti, kultúrtörténeti kincsek megóvása mellett a további lehetőségek megvalósításával még jobban szolgálják az ismeretek bővítését, a közvetlen élményszerzést, a felüdülést. Szeretnénk, ha minél többen ellátogatnának hozzánk, megismernék a Nemzeti Park igazi arcát, és minden évszakban átélnek a teremtett világ éppen szemünk előtt zajló, máskor pedig rejtetten működő változását, apróbb és nagyobb csodáit! Az aktív kikapcsolódás lehetőségeit kihasználva minél többen túráznának, kerékpároznának, eveznének, kisvasutaznának, bekapcsolódnának az értékőrző munkába, a rendezvények vendégeiként különleges élményeket szereznének és megköszölnék a nemzeti parki termékek ízeit...

A Duna-Ipoly Nemzeti Park idén ünnepli megalapításának 20. évfordulóját! Ebből az alkalomból adjuk most közre Cincér Hírlevelünk különszámát, melyben az alapítás előzményeire, körülményeire emlékezünk vissza, majd pedig azokból az eseményekből szemezgettünk, amelyek emlékeztetéseket voltak, vagy sokirányú feladataink, küldetésünk „lenyomatát” képezik. Színes csokrunkba az évfordulóhoz igazodva húsz rövid történet és kép került. Bízom abban, hogy a kedves Olvasó is talál köztük kedvére valót, érdeklődési körének megfelelőt. A nemzeti park természeti kincseit és a természetvédelmi munkánkat bemutató bővebb, képes albumot a honlapunkon böngészheti!

Kellemes időtöltést kívánok az Igazgatóság valamennyi dolgozója nevében!

Füri András, igazgató

Sokan és sokszor leírták, hogy hazánk sorrendben kilencedik nemzeti parkja talán a legváltozatosabb valamennyi között.

Létrehozásában komplex ökológiai szempontok, tájképvédelmi indokok mellett széles társadalmi mozgalmakon nyugvó politikai megfontolásoknak is szerepük volt.

Azóta, hogy felmerült a nemzeti park létrehozásának gondolata, felnőtt egy nemzedék, így érdemes röviden összefoglalni a régmúlt eseményeit. Az alapításban meghatározó jelentőségű dunai vízlépcsőrendszer története a 20. század harmincas éveire nyúlik vissza, amikor a Duna menti országok kormányai foglalkozni kezdtek a Duna szabályozásának gondolatával, mert az javítaná a hajózhatóságot és egyúttal vízi energia termelésére is lehetőséget biztosítana. 1956. április 30-án a Kölcsönös Gazdasági Segítségnyújtás Tanácsa határozatot hozott a Duna Pozsony és a Fekete-tenger közti szakaszának úgynevezett komplex hasznosításáról, amelyben már szerepeltek energetikai célú vízlépcsők is. A vízlépcsőrendszer terveit az 1950-es évek végén Mosonyi Emil professzor vezetésével a Budapesti Műszaki Egyetemen dolgozták ki.

A Magyar Népköztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormánybizottsága 1963 áprilisában megállapodott, hogy közös beruházási programot alakítanak ki a Bős-nagymarosi vízlépcsőrendszer létesítésére. A program végleges tervezete 1973-ban készült el és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormánya 1974. januári határozatával, a Magyar Népköztársaság kormánya 1974. februári határozatával fogadta el. A felek a megvalósítás érdekében nekiláttak egy úgynevezett Közös Egyezményes Terv kidolgozásának, s ezt 1976. május 6-án kormányközi egyezmény rangjára emelték. Ebben a tervben az állt, hogy a Bős-nagymarosi vízlépcsőrendszer megvalósításának célja az érintett Duna-szakasz komplex hasznosítása a villamosenergia-termelés, a nemzetközi hajózás, a vízgazdálkodás és a kapcsolódó területek gazdasági fejlesztése érdekében. Vagyis az akkori politikai mentalitásnak megfelelően a gazdasági megközelítés mellett szó sem esett az ökológiai szempontok figyelembevételéről.

A műszaki koncepció lényege a következő volt: Dunakilitinél duzzasztómű rekeszti el a Duna folyását, felette létrejön a Dunakiliti-tározó. A tározóból ágazik ki az úgynevezett üzemvízcsatorna, rajta a bósi vízlépcsővel, majd a Duna Szapnánál tér vissza a jelenlegi medrébe. A rendszer alsó eleme a nagymarosi vízlépcső, hidraulikailag és energetikailag egységben a felső létesítményekkel. A nagymarosi vízlépcső kiegyenlíti a bósi vízlépcső csúcsüzemét, visszaduzzasztása Gönyűig biztosítja a hajózóút vízmélységét.

Magyarországon a projekt elleni tiltakozás szerves része lett a rendszerváltó reformmozgalomnak, s ennek hatására 1989-ben leálltak az építkezéssel. Az Országgyűlés a 26/1991. (IV. 23.) OGY. sz. határozattal a vízlépcsőrendszer megszüntetéséből adódó következmények felszámolására az alábbi értékrendet állapította meg:

*„a) a térség ökológiai, természeti értékeinek helyreállítása, illetve fenntartása, mindenekelőtt az ivóvíz készletek megőrzése,
b) árvíz elleni védekezés,
c) a térség természeti viszonyaihoz illeszkedő megóvás kialakítása.”*

A 28/1991. (IV. 30.) OGY. sz. határozat továbbmegy és a Dunával kapcsolatos egyes környezetvédelmi feladatok között előírja az érintett térségben egy nemzeti park létesítését:

„b) a Duna Esztergom-Budapest szakaszán és az Ipoly völgyében a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság és a Magyar Köztársaság hozza létre a közös Duna-Ipoly Nemzeti Parkot: ...

e folyók, mellékágrendszerük, valamint az érintett területek természeti értékeinek, a felszíni és a felszín alatti vízkészleteknek, továbbá az érintett területek erdeinek, termőtalajának és más megújuló erőforrásainak a védelmére.”

A végrehajtásról rendelkező kormányhatározat (3406/1991.) rövid határidővel írta elő, hogy ki kell jelölni a nemzeti park magyarországi területeinek javasolt határát és el kell készíteni a védetté nyilvánításhoz szükséges munkálatok cselekvési programját.

A nemzeti park védetté nyilvánításának előkészítése az akkori természetvédelmi hatóság, a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság feladata volt. Az előkészítést megkönnyítették az érintett területeken a már korábbi védetté nyilvánítások. A negyvenes évektől védett a Pilis-Visegrádi hegységben a Pilis-hegyoldal, majd a Fekete-kő, a Hamvas-kő, a ciklámenes erdő, néhány barlang, sziklaképződmény és forrás kapott védelmet. A Börzsönyben a Magas-Börzsöny területét tartották védelemre érdemesnek. Áttörést a védetté nyilvání-

tásban az 1978-as év hozott, ekkor létesült a Pilisi Tájvédelmi Körzet és a Börzsönyi Tájvédelmi Körzet. Ekkorra a helyi jelentőségű természetvédelmi területekkel (Szentendrei-sziget, váci Kompkikötő-sziget, Honti Ősmaradványok, Kiflitó és környéke, Dejtár-Páskom legelő, Ipolyszögi Égerláp) együtt közel 48 ezer hektár állt természetvédelmi oltalom alatt. A nemzeti parkká nyilvánítás során a Természetvédelmi Igazgatóság a legszélésebb szakértői kör bevonásával a részletes ökológiai feltárások alapján javaslatot állított össze a korábban védetté nyilvánított területek összekapcsolására, a nemzeti park határainak megszabására. Megvizsgáltuk a védetté nyilvánítás indokait, emellett javaslatot tettünk azokra az intézkedésekre, illetve feltételekre, melyek a védelem céljának megvalósításához szükségesek. A körültekintő előkészítési eljárásban számtalan egyeztetést és lakossági fórumot tartottunk az érintettek (a hatóságok, a gazdálkodók és a lakosság) álláspontjának megismerésére. A kárpótlási törvények alapján magántulajdonba került területekből a természetvédelmi szempontból legértékesebbeket (elsősorban az Ipoly-völgyben több ezer hektárt) megvásároltuk, aminek jelentős szerepe volt abban, hogy el tudtuk fogadtatni a természetvédelmi szempontból indokolt korlátozó intézkedéseket.

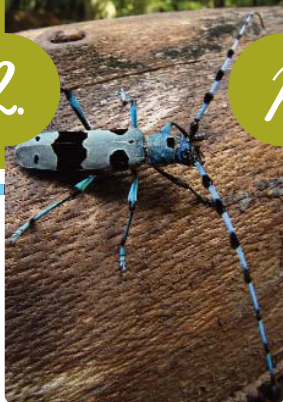
Az előkészítés idején szakmai egyeztetéseket szerveztünk a szlovák társszervekkel elsősorban a Burda-hegység nemzeti parkhoz csatolásáról, de a két kormány közötti akkori vita nem kedvezett a határon átnyúló közös nemzeti park létrehozásának, bármennyire indokolt volt is szakmailag.

Csaknem öt esztendeig tartó előkészítő munka után 1997. november 28-án 60 314 hektáron létrejött a Duna-Ipoly Nemzeti Park. Ünnepélyes felavatása dr. Baja Ferenc miniszter ünnepi beszédével Visegrádon zajlott le.

Dr. Szabó Sándor, ny. igazgató

15 évvel ezelőtt szavazásra készülődtek nemzeti parkunk dolgozói. A kérdés az volt, mi legyen az új címerünk.

Persze ekkor már volt logója a Duna-Ipoly Nemzeti Parknak, hiszen megalapításakor lecserélték a korábbi pilisi lent egy új ábrára, amely zöld mezőben ábrázolta a Duna és az Ipoly folyó kék vonalát, felette elhúzó vadludakkal. Bármilyen szép és ritka is a pilisi len, nem maradhatott, hiszen neve ellenére nem a nemzeti parkban található, hanem a Budai Tájvédelmi Körzetben. De vajon miért kellett újra logót váltani? Bár a képen nemzeti parkunk több jellemzője is rajta volt, sokszor mégis értetlenség fogadta. Grafikailag sem volt egyértelmű, hogy mit ábrázol, szarkasztikusabb kollégák szerint a madarak inkább UFO-ra hasonlítottak, de főleg nem lehetett megjegyezni, az embereknek nem jutott róla eszébe a Duna-Ipoly Nemzeti Park.

A nemzeti park dolgozói között generációváltás zajlott le, és immár közös igény volt egy olyan címerre, amellyel jobban tudunk azonosulni. Úgy gondoltuk, a logóban nem kell mindent elmondani a nemzeti parkról, inkább egy jól megjegyezhető élőlényre van szükség. Az általában mindenkinek beugrik, hogy a nagy kócsag a hazai természetvédelem, a panda maci a WWF, a foltos szalamandra pedig az Aggteleki Nemzeti Park címerállata. Egymás után születtek a rajzok, repkedtek az ötletek, melyekből végül három maradt versenyben. A botanikus vénájú kollégáknak a **pirosló hunyor**, a madarászoknak a **fehértérű fakopáncs**, néhány elvakult zoológusnak pedig a **havasi cincér** volt a jelöltje. Így jött el a szavazás napja. Bár az látszott valószínűnek, hogy a verseny a szépséges vadvirág és a titokzatos harkályfaj között dől el, a rovarászok próbálták amellezt érvelni, hogy sokkal eredetibb lenne egy bogarat választani, hiszen az senki más címerében nem szerepel. A szavazatok összeszámlálása váratlan eredményt hozott: az esélytelen cincér győzött. Azóta bebizonyosodott, hogy olyan címerállatot választottunk, amely szép, szerethető és jól kifejezi természetvédelmi törekvéseinket.

Ez a bogárfaj védett ugyan, de nem annyira ritka, hogy a nemzeti park látogatóinak esélyük se legyen megpillantani. Ha július-augusztus környékén kirándulunk a Pilis és a Börzsöny idős bükköseiben, gyakran kerül a szemünk elé.

A havasi cincér az idős erdőkhöz, a holt fához kötődik, hiszen lárvája az elpusztult bükk törzsében, illetve a még élő törzsek elpusztult részeiben fejlődik. A földön fekvő elhalt törzsekkel tarkított idős erdők megritkulásával akár végleg eltűnhet a Föld színéről. Kitézően kifejezi azt a célt, hogy hosszú távon minden fajnak, még az ilyen különleges igényűeknek is esélyük legyen a fennmaradásra.

A havasi cincér rovar, ezért sokan bizarrnak, ijesztőnek látják. Nincsen színpompás tollazata, ártatlan, kedves tekintet helyett összetett rovarszemet szegez ránk, ezért nem könnyű megszeretni. Pedig az élővilág nagyobbik fele ilyen állatokból áll. A havasi cincér számunkra azt jelképezi, hogy a természetvédelem feladata érzelmi kötődéstől függetlenül megőrizni az élet minden megjelenési formáját, minden növény- és állatfajt, hiszen ezeknek ugyanúgy otthona, élőhelye a Kárpát-medence, mint az emberi társadalomnak. Aki „hasznos” és „káros” élőlényekről beszél, csak az emberek szemszögéből nézi az élővilágot. Mi másfajta szemléletet szeretnénk meghonosítani.

Végül a havasi cincér, ha jól megfigyeljük, rendkívül dekoratív élőlény. Szárnyai acélkék-fekete színekben csillognak. Csápjai hosszú gyöngysorhoz hasonlók. A magyar „cincér” szó meseírókat meglehető hangutánzó szó, latin neve pedig dallamos női név: Rosalia. Magától értetődő volt, hogy a látogatóink tájékoztatását szolgáló hírlevelünk címe Cincér legyen, a tudományos szakközönségnek szóló tanulmánykötet-sorozatunké pedig Rosalia lett.

Néhány éve megkérdeztem családi napjaink visszatérő énekesét, Gryllus Vilmost, nem írna-e dalt a havasi cincérről. Azt felelte, nagyon szívesen, csak küldjem el neki, mit kell róla tudni. Így született meg az a szakszerű dal, ami az ovisok, kisiskolások körében is népszerűvé tette a havasi cincért:

*„Kék és fekete a háta, mi lehet az?
Hosszú görbe a csápjja, mi lehet az?
Korhadt bükkfa a háza, mi lehet az?
Rágja, egyre csak rágja, mi lehet az?
Nem adom semennyi kincsért, a gyönyörű havasi cincért.”*

dr. Kézdy Pál, szakmai igazgató-helyettes

Hús esztendő ... elég sok idő, indok és ok az emlékezésre.

Tudom, hogy 79 évesen, kerek 50 ledolgozott évvel a hátam mögött most beszélnem kell.

Beszélnem a honi természetvédelem rendkívüli progresszív – a természetvédelemről szóló 1996. évi LIII. törvény megjelenése, előírásainak gyakorlati alkalmazása, illetve az újabb és újabb Nemzeti Parkok létrejötte által fémjelzett – időszakának nagyszerűségéről.

Ezzel kapcsolatban arról az örömről és naponta felidézhető büszkeségről, hogy magamnak és munkatársaimnak képletesen kezünkbe adatott az a toll, amellyel ismereteink birtokában meghúzhattuk a rendkívüli értékekkel rendelkező, a Pilis-Visegrádi hegységet és a Szentendrei-szigetet, illetve a még szintén érintetlennek mondható Börzsönyt és a középső Ipoly-völgyet magába foglaló Duna Ipoly Nemzeti Park határait. Ez az első olyan egység, amely végre egy szervezetben kapcsolja össze a Dunát annak a jobb és bal partjával együtt, azaz a tényleges Dunakanyart.

Nemrég birtokomba került „A Börzsönyi Hegység Tájvédelmi Területének Tervezete” című, mintegy 105 oldalt kitevő, rendkívül érdekes tanulmány, melyet a „Dunakanyar Intéző Bizottság Börzsönyi Bizottsága”, Király Pál, Benkóczy Béla, illetve Kemenes Ervin állított össze 1967-ben. Ez az írás a természetvédelemben ma is vállalható (sőt, egyes kérdésekben egyenesen óhajtott) szakmai színvonalon jelölte ki a Magas-Börzsöny tervezett védelmi területének határait, rögzítette kataszteri adatait, védelmi előírásait, a védetté nyilvánítás általános és részletes indoklását, és konkrét javaslatokat tett a terület kezelésére vonatkozóan is.

A tervezet hétféle javaslatot tett a terület elnevezésére is, s az első helyre a Börzsöny Nemzeti Park került. Ami azt jelenti, hogy a Börzsöny már 50 évvel ezelőtt bejelentette a Nemzeti Park státusz iránti igényt.

És hogy ezt tudatosan és felelősen tette, mi sem bizonyítja jobban, mint egy másik hasonló, szintén a Börzsönyről érkezett tervezet.

Tudomásom szerint az erdőrezervátumok létrehozásának gondolata Európában a 19. század első évtizedében, Magyarországon úgy egy évszázaddal később, az 1920-as években fogalmazódott meg. A Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium (KTM) Természetvédelmi Hivatala (TVH) azonban csak 1991-ben indította el a hazai erdőrezervátum-hálózat kijelölésére, fenntartására és vizsgálatára irányuló programját.

Ezzel szemben a „Börzsöny Baráti Kör” elnöksége 6 évvel korábban, már 1985-ben javaslatot tett egy több száz hektárt kitevő erdőterület elsődleges rendeltetésének megváltoztatására és úgynevezett „Örökerdőként” való kijelölésére.

Végül ezen a javasolt területen jelölték ki 1994-ben a szakmailag dobogósnak tartott, 396 hektár kiterjedésű Pogány-Rózsási Erdőrezervátumot. Egy kis börzsönyi részrehajlással még az is lehetséges, hogy a honi erdőrezervátum hálózat valahol a Pogány-Rózsási Örökerdő tervezetében gyökerezett? Vagy legalábbis jelentősen hozzájárult ahhoz.

Teszary Károly, ny. tájegységvezető

Igazgatóságunk 2006. október 27-én kötött testvér nemzeti parki megállapodást a Békás-szoros Nagyhagymás Nemzeti Parkkal (RO).

Az együttműködés céljait a következőkben határoztuk meg: tapasztalatcsere a védett erdőterületek kezelése terén, a két nemzeti park ökoturisztikai lehetőségeinek megismerése, részvétel közös kutatásokban, pályázatokban. Az azóta eltelt években élő és igen aktív volt a kapcsolat a két nemzeti park között, kölcsönös tanulmányutak keretében látogatásokat tettünk egymásnál és arra törekedtünk, hogy végrehajtsuk a megállapodásban rögzített célokat.

Felejthetetlen napokat töltöttünk el a Gyilkos-tónál, nagyokat túráztunk a Hagymás-hegységben, megmásztuk a Retyezát, a Csalhó és a Kelemen Nemzeti Park hegyeit. Megismertük és élveztük az ottani kollégák különleges vendégszeretetét és az erdélyi konyha ínycsiklandó finomságait.

A sok-sok élmény közül talán az Egyesekőhöz vezető első túránk volt a legemlékezetesebb. Már az indító táblánál kiderült, hogy jóval 1500 méter fölé kell felkapaszkodnunk, de az igazi megpróbáltatás még csak eztán jött. Ahogy letudtuk az első ötven métert, hazai viszonyokhoz szokott lábunk remegni kezdett, tüdőnk levegőért kapkodott, szívünk hevesen vert és turistabotunkra támaszkodva sűrűn megálltunk a meredek ösvényen. Az Ördögmalommal szemben szakadni kezdett az eső, mi pedig egyre jobban csúszkáltunk.

Persze jóval lassabban haladtunk, mint erdélyi barátaink, akik egész úton azzal biztattak, hogy „már csak tíz perc és ott vagyunk”. Na de hányszor tíz perc? A sziklaforrás vizénél jólesett a pihenés, a frissítő hideg kortyok. Szerencsére az eső is elállt. A célba a „helyben szokásos” idő helyett jó másfél órás késéssel értünk fel. Amikor megláttuk a menedékházat, majd az Egyesekőt, már nem gondoltunk az út viszontagságaira. Ámulatba estünk! Aki még nem járt itt, bánhatja – vagyis ne bánkódjon, hanem mielőbb vegye fel a bakancslistájára ezt az impozáns sziklaalakzatot! A környék is tele van látnivalóval, színpompás növényekkel és gazdag állatvilággal, és innen lehet eljutni – már jóval könnyebben – a Nagyhagymás csúcsra, ahonnan pompás panoráma tárul elénk. A hegyerinc alatt pedig ott legelésznek a zergék...

Füri András, igazgató

...avagy a DINPI első lapátcsapásai a Dunán

Régi álmom vált valóra 2011-ben: a DINPI munkatársai újtúra indították az igazgatóság első – és azóta is egyetlen – kenus természetismereti túraprogramját. Azóta minden évben tavasztól ősziig szakvezetők kíséretében lehet megismerni a Szentendrei-Duna élővilágát Kisoroszi és Tahitót-falu között. A Kisorosziiban állomásozó flotta 10 négy-személyes túrakenuból áll, mindegyikük a Duna és ártere egy-egy jellegzetes madár-, hal- vagy emlősfajáról kapta a nevét. A túrákhoz nemcsak kenu, de felkészült szakvezetőt is igény esetén profi kormányosokat is biztosít a nemzeti park.

A túrák elindításához szükséges eszközök beszerzésére, a túraprogram részletes megtervezésére és az üzemeltetés feltételeinek kialakítására a Duna-menti védett területek közös pályázatának anyagi és szakmai támogatásával kerülhetett sor. A felkészülés során szakmai konzultációkat tartottunk és ellátogattunk partnereink csónakos szakvezetőseire is, többek között a Bécs melletti Donau-Auen Nemzeti Park túrájára, ahol motoros gumicsónakokon, szédítő tempóban szeltek a habokat az ott amúgy is gyors sodrású folyón. Később visszahívtuk a kollégákat egy próbatúrára a Szentendrei-szigetbe. Kenuban evezve bejártuk a Duna kis és nagy ágát, próbáltuk minél kevésbé összefröcskölni magunkat a még hűvös áprilisi napsütésben, s közben igyekeztünk megtartani egyensúlyunkat az uszályok hullámain veszélyesen imbolygó csónakokban. Így alakult ki, hogy pontosan melyik útvonalon és milyen csónakokkal fogjuk megrendezni a túráinkat.

Ezután kezdődött meg a túravezetők kiképzése. A képzéseken nemcsak a DINPI munkatársai vehettek részt, hanem helybeli lakosok is, így a túrák szervezése a helyi közösség közreműködésével történik. A legintenzívebb és egyben legélvezetesebb felkészülési módszernek azok a közös túrák bizonyultak, ahol a DINPI leendő szakvezetői és kormányosai éles helyzetben próbálták ki evezős-, túravezető- és nem utolsósorban úszótudásukat. A képzéseken szerzett egyik leghasznosabb ismeret a profi fröcskölés elsajátítása volt, ezzel a legkritikusabb, gimnazista korosztálynál is hamar tekintélyt vívhat ki magának a túravezető.

A tananyagban ez természetesen már csak azután került sorra, hogy a résztvevők elsajátították a biztos kormányos-tudás egyéb nélkülözhetetlen készségeit, ezért bátran ajánlhatjuk mindenkinek, hogy vegye igénybe képzett túravezetőink és kormányosaink segítségét.

Amikor a túrákat szervezzük, minden alkalommal felmérjük, hogy a jelentkezők rendelkeznek-e kellő kormányos-tudással, és ha szükségesnek látjuk, javasoljuk képzett kormányos igénybevételét. Így elkerülhető a borulás, ami eddig csak olyan esetben fordult elő túráinkon, amikor a résztvevők a jó tanács ellenére kijelentették, hogy ők majd „megoldják” a kormányzást. De az eddigi borulóknak becsületére váljon, a szakszerű mentési akció után zokszó nélkül folytatták a túrát csuromvizesen is. Mint az a csapat is, amely – eddigi túráink során egyetlen alkalommal – úgy ázott bőrig, hogy az országban kizárólag a Duna-kanyarban esett az eső, és ezt láthattuk a radarképen, míg a parton vártuk a zivatar elvonulását. De legtöbbször ideális evezős-időnek örülhettünk..

A túráinkat egyéb „helyi lakosok” is támogatják: a kezdő- és a végpont közelébe is beköltözött egy-egy hódcsalád, így megfelelő vízállás esetén a rövid túra során két hódvárat is össze lehet hasonlítani.

Kiss Gyula, pályázati ügyintéző és Tomcsányi Zsófia, túravezető

A drón fehér szárnyai halk zúgással csaptak le az erdei tisztásra, majd a fák lombjai alatt is követték a tilosban járó kerékpárosokat. A biciklisek sisakján is, az őket követő eszközön is kamerák rögzítették az eléjük táruló látványt, a száguldás élményét, no meg a szabálytalankodók útját álló természetvédelmi őrköt.

A magyarországi természetvédelmi örök munkájáról filmsorozat készül ezekben az években a tíz hazai nemzeti park területén. A szerkesztők, a rendezők és természetesen a természetvédelmi szakemberek is nagyon figyelnek arra, hogy olyan filmek kerüljenek a nagyközönség elé, melyek bemutatják a Természetvédelmi Őrszolgálat feladatainak sokféleségét, szakszerűségét. A látványos természeti képek, a védett fajok egyedeinek felmérése, mentése, az iskolás csoportok természetismereti oktatása mellett a közönség elé tárják a rendészeti feladatellátást is.

Mivel a forgatáson résztvevők biztosra akartak menni, megkértek két fiataalt, hogy a felvételek idejére váljanak jogsértővé és kerékpározzanak a fokozottan védett terület gyalogosan sem látogatható, szentély-jellegű területén.

A felvételek kezdetén még az **erdei pacsirta** szólt. A teljes intézkedést a feltartóztatástól az igazoltatáson át a tájékoztatásig, majd a megszeppent fiatalok környezeti neveléséig hol a bicikliseken, hol a természetvédelmi őrkön elhelyezett kamera és mikrofon, hol a drón rögzítette. Mindezt vagy nyolcszor. Mire vége lett a forgatásnak, a hegygerincet már a naplemente fényei festették vörösre és az énekes rigó trillái zengtek a lombok között.

A stáb és a természetvédelmi örök összecsomagoltak, a kerékpáros fiúk élményekkel – és némi jutalommal – gazdagodva távoztak.

Még alig halt el a távolodó biciklizörgés, amikor fentről újabb zaj, fékezgetés, legördülő kövek döreje hangzott fel. Váratlanul megérkeztek a valódi szabálysértők, akik könnyen természetkárosítóvá válhattak volna, ha folytatják a tervezett útjukat.

Szerencsére még működött a kamera, és a Természetvédelmi Őrszolgálat tette a - hálásnak közel sem nevezhető - dolgát.

Halász Antal, természetvédelmi őrszolgálat-vezető

Amikor valakivel a munkámról beszélgetek, általában romantikus kép jelenik meg benne a természetvédelmi őrről, aki naphosszat csatangol az erdőben, réteken, távcsővel a nyakában pásztázza a tájat és elégedetten nyugtázza, hogy minden rendben van.

Mi is szeretnénk, ha ez így volna.

A valóság azonban itt is, mint az élet legtöbb területén ennél árnyaltabb, időnként teljesen ellentétes ezzel a képpel. Nagyon összetett és néha túl sokrétű az a tevékenység, amit végzünk, de a természetvédelem ilyen interdiszciplináris – több szakterületet érintő – ágazat. Azon túl, hogy sokoldalú, gyakran tervezhetetlen is a munkánk, mint a következő történet is példázta.

Sajnos az utóbbi telek visszatérő országos problémája a védett madarak mérgezéssel járó pusztulása, aminek az az oka, hogy **rókat** vagy más dűvadat mérgezett csalival próbálnak ritkítani. Csakhogy a mérge nem válogat, a csalinak más, gyakran védett fajok is áldozatául esnek. 2015 és 2016 fordulóján több mérgezéses eset történt nemzeti parkunk szentendrei-szigeti területén is. Az esetek hasonlítottak egymásra, a rókák mellett mindenütt **egerészölyvek** is elhullottak a rókakotorékhoz kirakott mérgezett csalitól. Minden ilyen eset felborítja az addigi munkanapot, hosszadalmas és fárasztó intézkedést von maga után. 2016-ban azon a januári napon irodai feladataimmal foglalkoztam – mint rendszeren, lekésve a határidőt –, amikor, többedik alkalommal azon a télen, bejelentés érkezett Szigetmonostoron talált elhullott ragadozó madarakról és rókákról. Azonnal abbahagytam a munkát, értesítettem Fehér Balázs kollégát, és másfél órával később már együtt fagyoskodtunk a helyszínen. A mérgezés jellegzetes jeleit, nyomait látva elindult az eset feltárása. Kihívtuk a rendőrséget, valamint a Magyar Madártani- és Természetvédelmi Egyesület erre a célra kiképzett keresőkutyáját, Falcót és vezetőjét, Deák Gábort. A keresőkutya sokkal nagyobb területet kutatott át, mint mi, és jelzett minden kirakott mérgezett csalit, illetve

addig meg nem talált elhullott állatot. A rendőrség a nyomozás megkezdéséhez szükséges aprólékos helyszínelést végezte el. Mindez hosszú órákig eltartott, mivel a helyszínelők sem tudtak hamar a területre érni. A helyszínelés befejezése, a mérgezett csalik és az elhullott állatok összeszedése után elmentünk a rendőrségre, ahol rögzítették feljelentésünket. Késő este lett, mire hazaindultunk, egy újabb nehéz eset: védett állatok értelmetlen pusztulásának terhével.

De fáradozásunk nem volt teljesen hiábavaló, 2016-2017 tele már nem hozott ilyen eseteket a Szentendrei-szigetről.

*Novák Adrián, tájegységvezető
Pilis-Budai Tájegység*

A nemzeti parki igazgatóságok 2015-ben kapták meg azt a feladatot, hogy csatlakozzanak a nemzeti kutyafajták állami génbanki fenntartási programjához.

E program célja olyan állami tenyészetek létrehozása, amelyek lehetővé teszik a fajták egykori hasznosításának megfelelő pásztor-, terelő- és vadászkutya-tulajdonságok megőrzését, fejlesztését és e kutyafajták tenyésztését.

2016 februárjában a program keretében három drótszőrű magyarvizsla-kölyök került a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz a csővárberki kennelből. Bodzát és Bojtortjánt Novák Adrián és Szekeres Péter kollégámnál, Parázst jómagamnál helyeztük el.

Oldalakat lehetne megtölteni a mókás és kevésbé mókás történetekkel – hogyan rágcsálta meg az ebédlőasztalt, evett meg papucsockat és kesztyűket, rendezett havazást liszttel, harapdált szét irattárcát és falt fel szekrénygombokat –, de most csak néhány mozzanatot idéznék fel az elmúlt másfél évből.

Amikor a tízhetes kiskutya a családukba érkezett, gyakorlatilag teljesen kezelhetetlen volt. Hosszú és időigényes munka kezdődött. Szobatisztaságra kellett szoktatni, meg kellett tanítani az olyan parancsok teljesítésére, mint „gyere ide” és „ül” vagy „fekszik”. Szocializálni kellett, amiben nagy segítségünkre volt öreg rövidszőrű magyar vizslánk, Szikra. Volt eset, hogy a véresen komoly oktatást Parázs fülén pillanatragasztóval kellett orvosolni. Az erőfeszítések azonban meghozták a várt eredményt, Parázs egyre könnyebben kezelhető és egyre fegyelmezettebb lett.

Az őszi vadászszезон előtt a kölyök, bár még nem szabályszerűen, de apportírozott házinyulat, tenyésztett tőkés récét és fácánt. A szezon kezdetén elkezdődött a kutya vadászati kiképzése. A szezon végére megkereste, megállta a nyulat és a fácánt, sikeres lövés esetén pedig el is hozta. Február végén sebzett vaddisznókat másnap megtalált vércsapán.

Kora tavasszal kezdődött meg a kutyák felkészítése a tenyészszemlére. Ennek része az úgynevezett alapvizsga, amelyen a vízi és mezei vadászati készségeket nézik. Az egyéni felkészülés mellett ebben nagy segítségünkre volt és van Noveczki Katalin, a csővárberki kennel tulajdonosa. Az ő szakszerű irányításával zajlik a kutyák vadászati kiképzése, amit ezúton is szeretnénk megköszönni.

A 2017. április 9-i tenyészszemlén és alapvizsgán Parázs kiválóan megfelelt. De ezek után sem „akasztottuk szögre” a kutyát. Bár túl van az „érettségi vizsgán”, nem kapott nyári szünetet.

A munkálatok megkezdése előtt a kutya végigkereste az Ipoly-völgyi kaszálókat, és sikerült megtalálnia egy fűrj- és egy haristojásos fészekaljat a pataki réten, valamint röpképtelen tőkésréce-fiókákat Dejtáron. Ennek alapján alakítottuk ki a védterületeket. A példák jól mutatják, hogy a kutyák nemcsak vadászati, hanem természetvédelmi célra is használhatók.

Aki képezett már ki vadászkutyát, az tudja, hogy ez nem egyszerű feladat. Nincs szombat, vasárnap, ünnep, nyár, tél, pihenés és fáradtság, a kutyának enni, inni kell, a kutyával menni kell. Sok időbe és energiába kerül elérni akár egy-egy apró dolgot is, és gyakran kudarcok után jön csak az eredmény. Az állandó nyüzsgés, a túlszeretet kikezdeheti a gazda idegeit. De a magyar vizsla teherbírása, okossága, kedves, szeretetre méltó, gazdaimádó és családszerető egyénisége elbűvöli az embert. Parázs ma már nemcsak bosszúságot okoz, hanem sok-sok örömet is szerez. Vizsla nélkül lehet élni, de nem érdemes.

*Kagyerják Pál, Őrkerület vezető
Kemencei Őrkerület*

Igazgatóságunk 2015-ben vágott bele juhok tartásába és tenyésztésébe.

Célunk az őshonos állatfajták fenntartása és bemutatása mellett az Esztergom határait őrző Strázsa-hegy érzékeny gyepeinek megőrzése volt (legeltetés hiányában ugyanis a gyepek hamar beerdősülnek). A terv megvalósítása, mint mindig, sok találékonyt követelt az elhivatott kollégáktól.

Az állattartó telep a szovjet katonák hátrahagyott, azóta egyre romló állapotú tisztai szállásának és kantinjának állattartásra korántsem ideális épületiben rendezkedett be. Sajnos az újrahasznosításra alkalmas részeket még a tervezési időszak alatt is folyamatosan hordták el a környék környezettudatos polgárai, ami igencsak megnehezítette az építkezést. Végül elkészült a létesítmény, már csak meg kellett tölteni juhokkal. Választásunk a cigája fajtára esett, az uniós pályázatok értékelési rendszere (pluszpont jár az őshonos állatfajták tartásáért) és a régi fajták újbóli felfedezése miatt azonban hiánycikk lett a cigája, nem tudtunk megfelelő állományt beszerezni belőle. Így a fekete fejű cigájáktól elütő ciktákat is vettünk, és rögtön két fajtával ugrottunk fejest a juhtartás szépségeibe.

A legnagyobb kihívást – mint mindig – a szakemberek (értsd juhászok) felkutatása jelentette. A telepvezető és az állattartásért felelős kollégák szó szerint bejárták az országot tapasztalt juhász után kutatva. Volt olyan juhász, aki az Alföldön eltöltött évek után bezárva érezte magát az esztergomi hegyek között, és ezért nem vállalta a munkát. További nehézséget okozott, hogy az új telep beindítása és a minden előírásnak megfelelő tenyészállomány kialakítása mellett azzal is meg kellett birkóznunk, hogy beilleszkedjenek egy költségvetési szerv bürokratikus környezetébe. Végül sikeresen összeállt a csapat. Ennek ellenére megesik, hogy a nagy szezonmunkák idején (birkanyírás, osztályozás) központi irodistáink is kóstolót kapnak a juhtartás nemes feladatából. Sokuknak új tapasztalat volt például a kosok vagy bárányok kifogása a nyájból, vagy a hihetetlen sebességgel dolgozó nyíróbrigádok kiszolgálása és a gyapjú összegyűjtése nyírás idején.

A kezdeti döccenők ellenére már túl vagyunk két sikeres elletésen és báránynevelésen, és az Esztergomba látogatók egészségesen legelésző nyájakkal találkozhatnak a korábban tankcsapdákkal barázdált, elzárt lankákon.

Óváry Melinda

Területkezelési, Birtokügyi és Üzemeltetési Osztály

...a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság területén

A védett fajokra vonatkozó adatgyűjtés szorosan összefonódik a természetvédelem történetével. Kezdetben a védett területek kijelöléséhez végeztek kutatásokat és gyűjtöttek adatokat. A Nemzeti Park legértékesebb területeinek kijelölését is kutatások alapozták meg.

A védett terület kijelölése után az értékek listázása, az adatok gyűjtése folytatódott, amit részben saját kollégáink, részben pedig külső kutatók végeznek. Az adatgyűjtés szorosan összefonódik az adatok tárolásának problémáival. A klasszikus szemlélet: a könyvtár és az évente összeállított értékleltár húsz évvel ezelőtt tökéletesen kielégítette az igényeket. Ma már azonban a nyomtatott anyagokban fellelhető információt nehéz hasznosítani a napi gyors döntésekben. Az informatika lehetőségei és a technika fejlődése együttesen teszik lehetővé a Duna-Ipoly Nemzeti Park térinformatikai adatbázisának üzemeltetését. Mégis miről gyűjtünk adatot? Mindenről, ami védett, veszélyeztetett vagy ritka faj. A kutatás adatai alapozzák meg a modern döntéshozatalt. Milyen döntéseket alapoznak meg az adatok? Például hogy hogyan és hol épüljön az autópálya, hogy a legértékesebb élőhelyeket ne tegye tönkre.

A kutatásszervező akkor örül, ha a féltve őrzött, ritka fajokról bebizonyosodik, hogy sokkal többfelé élnek, mint képzelte, sőt helyenként gyakorinak mutatkoznak.

Igazi csodák közül álljon itt most kettő.

Magyarországon sokáig egyetlen múzeumi vitrinben őrzött példányról ismert fantomfaj volt a csak „malackaormányos”-nak becézett **bütyköshátú ormányos**. Azonban két éve a Táborfalvi lőtér fantomjáról lehullt a lepel, hálószoza és étkezési titkai napvilágra kerültek. Tápláléka, szülő- és gyerekszobája is a homoki vértő. A leleplezett fantom sorsa beteljesedett, mára több száz előfordulását ismerjük.

A csodák néha csalókéak. A Kárpát-medencei bennszülött növényfaj **magyarföldi husáng** régóta jól ismert növénye a Pilis, a Gerecse és a Börzsöny egy-egy hegyoldalának. Állományait közel állandó nagyságúnak ismertük minden évben. Aztán 2006-ban a Pilis hegységéből teljesen új helyről került elő állománya! Micsoda öröm! Egy darabig.

Gyorsan kiderült, hogy egy túlbuzgó botanikus által vetett állomány került elő. Micsoda csalódás... Eljött a csapadékos 2010-es év, melynek nyarán a Börzsönyben új helyeken, tömegesen találtuk meg a fajt, még felhagyott kertekben is! Micsoda öröm! Egy évvel később az előző évi állományoknak se híre - se hamva, nem kerültek elő azóta sem. Micsoda csalódás...

Romantikus az az elképzelés, hogy a természetvédelmi célú kutatásszervezéssel foglalkozó szakembernek nincs más dolga, csak a legszebb helyeken számba venni a legnagyobb ritkaságokat. A rögválóság, a napi rutin a kutatásszervezőt Trurl szaktanácsadó szerepébe kényszeríti Stanisław Lem Kiberiáda című modern mesegyűjteményéből: nem veszélyesebb szörnyel mint a „Büro-Krá-Cia nevű csodagéppel” kell megküzdenie, „mert amíg a kozmosz kozmosz, senki sem állhat neki ellen”.

Bérces Sándor, ökológiai referens

Többször volt alkalmam megfigyelni, hogy a méltóságteljes előkelőségtől megrészegetett, igen-igen komoly kutatók egyes témakörökben a hallgatóság felkészültségétől függetlenül milyen szigorúan tudományosan, egyetlen vonatkozó szakkifejezést sem elhallgatva, szinte vallásos szertartást idéző mozdulatokkal gesztikulálva nyilatkoznak meg a teljes dicsfény övezetében.

Ilyenkor a rezenéstelen arc komoly keretet biztosít az előadáshoz, és az enyhén összezárt, szinte csücsörítő ajkak közül halk méltósággal előtörő szintiszta zsenialitás (noha kevesen értik) áhítatos tiszteletet ébreszt a hallgatóságban. Ha ilyennek tanúja voltam, sosem tudtam megállni, hogy ne röhögjek – legalábbis magamban. Elképzelni sem tudtam, mi lehet az a körülmény, ami ezt a pojácviselkedést egy felnőtt emberből kiváltja.

Történt valamikor, hogy egy kollégámmal és egy fiatal, csinos gyakorlatos leányzóval épp terepbejárásan voltunk a Dunán, és véletlenül bent volt a csónakban a dobóháló. Kevesen ismerik ezt a halfogó eszközt. Ha finoman akarok fogalmazni, akkor azt mondom, hogy a Dunán nem hatékony. A dobóháló méretétől függően a kidobáskor 2–4 négyzetméter területet fed le. Egy akkora folyón, mint a Duna, kicsi az esély rá, hogy komolyabb hal pont azon a 2–4 négyzetméteren legyen, ahol a dobóháló a fenékre süllyed. Dobóhálós bemutató halászat esetén sosem mulasztom el mindezt előrebocsátani az esetleges csalódások elkerülése érdekében. Egy-egy küsztt, gébet, kis paducot mindig lehet fogni, de a nézőközönség részéről állandó a kérdés: „Hol a nagy hal?” Nos, az említett napon haladás program volt kitűzve, de mivel a dobóháló látványos dolog, a gyakorlatos leánynak csak sikerült rávennie, hogy mutassam meg, hogyan működik. „Rendben – mondtam –, dobok egyet, de tényleg csak egyet, mert mennünk kell.” Kiálltunk egy kősarkantyú mögé, nem húztam az időt, gyorsan kidobtam a hálót – szerencsémre jól sikerült –, majd rutinos mozdu-

latokkal húzni kezdtem. Már akkor éreztem, hogy van benne valami. Ha azt mondom, nagyon meglepődtem, keveset mondok. Egyetlen dobás és ott a hal?! No de csinos hölgyek társaságában nem túl okos politika meglepődni, így nem jeleztem semmit, hanem a nem várt siker előzetes farvizén elkezdtem magyarázni a dobóháló működési elvét. Közben kezdtem érezni, hogy ami a hálóban van, az valami nagyobb jószág, és hogy méltó legyek hozzá, magyarázatom hangvételét is komolyabbra fordítottam. Amikor felhúztam a hálót, láttam, hogy egy 45–50 centiméteres balin van benne. Rezenéstelen arccal (mintha ez mindennapos volna) behúztam a csónakba, kibogoztam a hálóból, majd komoly előadásba kezdtem a balinról, azaz a „ragadozó önről” (ami a balin kétségkívül sokkal elegánsabban hangzó neve) a megfelelő szakkifejezések megfelelő helyen történő hangsúlyozásával, arra is kitérve, hogy ez a példány hogyan keveredhetett a hálóba – mint ahogy az általában lenni szokott. ...„A pelágikus életmódot folytató ragadozó őn, illetve *Aspius aspius* –, bár a cyprinidákhoz tartozik, csak egynyaras ivadék korában táplálkozik planktonikus szervezetekkel – amilyen például a Rotatoria, a Cladocera, a Copepoda –, az adult példány jellemzően predátorként viselkedik, piscivor, noha az allochton insectákat sem veti meg”... Halkan beszéltem, arcom komoly volt, számat enyhén összeszorítottam és kezemmel szorgalmasan gesztikuláltam. Visszagondolva a csónak alján fekvő balin ábrázatára, határozottan az az érzésem, hogy röhögött magában.

dr. Tóth Balázs, hidroökológiai referens

**Egy szellemszerű lény
lopakodik a Börzsönyi erdők
sötétjében...**

Meglátni, megpillantani nagyon keveseknek sikerült eleddig ezt a rejtélyes állatot. Nyomait azonban – főleg havas időben – kis szerencsével megtalálhatjuk. Mint ahogy vadászból élő eleink leírták: „A téli havas erdő nyitott könyv a hóban olvasni tudóknak.”

Jó havat találni, amely nyomozásra alkalmas, nagyon ritka lehetőség. Ezen ritka alkalmakat pedig, ha lehet, igyekszem kihasználni. Így aztán gyakran előfordul, hogy sötétben, lámpával kutyaagolok a téli éjszakában. Így történt akkor is, amikor a lámpa fénycsóvjában hirtelen észrevettem egy nagyon friss hiúznyomot. Hoppá! A sötét, kietlen erdőben ilyenkor önkéntelenül is megborzong az ember fia, éreztem, hogy föláll a szőr a hátamon, már amennyire a ruhámtól tehettem. Ennél jobban csak akkor futott végig a borzongás rajtam, amikor rám kiabált a hiúz, az őzbakéhoz hasonló, ugatásszerű, kissé elnyújtott hangján. A mély traktornyomban lopakodott, és én már vagy 20 méterem keresztül mentem a nyom mellett anélkül, hogy észrevettem volna. Nosza, gyerünk visszafelé, vaksikám! Követtem a nyomcsapát, de mintha felrepült volna a hiúz, nincs tovább nyom. Hmmm... hát itt mi történt? Ilyenkor az utolsó nyomtól kisebb köröket leírva kell keresni a következő nyomot – és már meg is van! De vajon mi készítette arra a hiúzt, hogy helyből, az eddigi nyomvonalától derékszögben úgy ugorjon el egy hatalmasat, hogy közben egy sűrű tuskés, bundaszaggató bokorba is belepattanjon? Gondolom, én voltam az ijedtségének okozója: mindketten lopakodtunk, és már későn vett észre őkelme, én pedig egyáltalán nem vettem őt észre... Hosszú, 3-4 méteres ugrásokkal menekült vagy 50 méterem keresztül, aztán hosszú lépésekre váltott, majd normális rövid lépéses tempóban ment tova. 500 méter után már vadászott is, nem hiszem, hogy nagyon belegyalogoltam a lelkivilágába.

Mint említettem, nagyon keveseknek adatik meg, hogy meg is lássák a hiúzt. De az ember leleményes, kitalálta a fotócsapdát, így már csak idő kérdése, hogy mikor fut bele ez a titokzatos nagyragadozó macskaféle. És nagy élmény, ha sikerül lefényképezni, levideózni egy ilyen állatot.

A fotócsapdázást (ami mozgásra és a környezettől eltérő hőmérsékletre bekapcsoló kamerával történik) gyakran használják kutatási célokra. Az egyre kisebb és tökéletesebb kamerák nagyon jó képeket készítenek, és az egyedi különbözőséget – például a sajátos bundamintázatot – jól fel lehet használni az állománybecsléseknél. Sokszor kérdezik, hogy hová és mikor érdemes a fotócsapdát elhelyezni. A válasz: bárhová és bármikor, a hiúz úgyis olyannyira bölcs, hogy oda megy, ahová akar, és akkor, amikor akar. Azért komolyra fordítva a szót, főleg azt kell tudni, hogy az évszaknak megfelelően éppen hol tartózkodik az aktuális tápláléka. Kora tavasszal a kondától elmaradó, betegeskedő vadmalacok és a kevésbé repülő madárfiókák, ősszel a bükkmakk lehullásakor rohamszerűen elszaporodó pockok, télen pedig az őzek a fő táplálékforrásai nagyra nőtt cicánknak. Ha jól sikerül a kamera elhelyezése és a hiúznak is fotózkodhatnékja támad, a siker nem maradhat el. Ezután már csak a névadás jön: íme, Börzsönyi Szilveszter Botond, aki szilveszteri látogatása után pünkösör, Botond névnapján is bejelentkezett a kamerán keresztül.

*Darányi László, természetvédelmi őrkerület-vezető
Nagybörzsönyi Őrkerület*

Az énekes hattyú első bizonyított kárpát-medencei fészkelése 2005-ben következett be az Ipoly-völgyben.

E faunisztikai szenzáció nem kevés terhet rótt a tájegységben dolgozó természetvédelmi örökre, hiszen az addig csak alkalmi téli vendégként mutatkozó madarakat sokan akarták látni és fotózni. A költőpár nyugalma érdekében a minimálisra szorítottuk az ilyen lehetőségeket, a fészkelési siker nyomon követése és dokumentálása viszont alapvető fontosságú feladatunk volt.

2010-ben Kagyerják Pál, az Ipoly-völgy őrzője új ötlettel mesterséges fészkelőszigetet létesített a hattyúpárnak ott-hont adó mocsárban. Az igencsak anyagtakarékos és kis költségvetésű (két raklapból, az alájuk rögzített pillepalackokból valamint egy láncos horgonyból álló) tákolmány az első időben elég megrendítően nézett ki a természetes környezetben, s nem sok reményt fűztünk hozzá, hogy valaha is használni fogják a madarak. Nos, ha a költéskor nem is, de a fiókanevelési időszakban annál jobban bevált a sziget. Az eleinte kopaszon árválkodó felületet az énekes hattyúk szépen berakták növényi anyaggal, és a nap jelentős részét itt töltötték. (Az új tollakat növesztő fiatalok, valamint a vedlési időszakban lévő öregek temérdek időt töltenek a tollazatuk gondozásával.)

A hattyúkon kívül számos más madár is megpróbált megtelepedni a pihenőfelületen, de ez a nagytestű lakók mellett megoldhatatlan feladat volt: az amúgy békés hattyúgúnár rendre elzavart minden betolakodót.

A szigeten pihenő és tollázkodó hattyúcsalád tagjait anélkül tudtuk megfigyelni, hogy egy cseppet is zavartuk volna őket, s ennek köszönhetően számos érdekes információval és felvétellel gazdagodott az Igazgatóság szakmai adatbázisa. A következő év idő- és vízjárási viszonyosságai erősen megtépták a hattyúszigetet, amely – miután kiszolgálta a madarakat – örök nyugalomra vonult a mocsár alsó régiójában.

*Selmecki Kovács Ádám, tájegységvezető
Börzsönyi Természetvédelmi Tájegység*

Védett denevérfajaink időszakos monitorozása a természetvédelem egyik fontos feladata, ezért az igazgatóság munkatársainak néha nehezen járható, ammóniával telített bányauregekbe, elhagyatott épületekbe is el kell látogatniuk.

Történt a nyáron, hogy denevér-szülőkolóniák ellenőrzése céljából felkerestem a Visegrádi-hegység egyik mesterséges bányajaratát egy kollégámmal, aki jól ismerte a helyszínt. Előzetesen megállapodtunk az indulás időpontjában, illetve a szükséges kellékekben.

- Fejlámpát mindenképpen hozz, de nem árt egy gumicsizma sem – figyelmeztetett.
- Rendben – válaszoltam és lelkiismeretesen be is tettem a kellékeket a zsákomba.

Másnap némán ültünk az autóban, kanyargós hegyi úton közeledtünk a helyszínre. Éles forduló, majd át a patakon. Az erdőszéli turistaút mellett, ahol megálltunk, egy félméteres résből szivárgott a víz.

- Hoztam két mellcsizmát is – jegyezte meg a kollégám. Megengedtem magamnak egy szemöldökgelhúzást, majd nekiveselkedtem, hogy felvegyem az egyiket.
- Asszem, valamelyiken mintha volna egy lyuk. Én inkább leveszem az alsót, hogy száraz maradjon.
- Aha – válaszoltam, de már kezdett gyanússá válni a dolog. Bemásztunk a résen. Pár méter után már derékig ért a víz. A tárot nyílegyenesen fúrták a hegy gyomrába.
- 200 méter hosszú, de a kolónia elvileg a járat felénél van
- mondta a kolléga.

A víz alatt az egykori támfák feküdtek hosszában, azokon egyensúlyoztunk. Elöttem ment a kollégám, s láttam, amint egy pontnál hónaljig merül, majd egészen nyakig. A jéghideg víz megtöltötte a mellcsizmát.

Rajtam volt a sor. Egy perc tétovázás után, a fényképezőgépet magasba emelve én is nyakig merültem a jéghideg vízben. Nem volt épp kellemes.

- Gumicsizma, mi? – szúrtam felé a kérdést. Nem válaszolt. Haladtunk előre. A plafon egy karnyújtásnyira volt. Előttünk a sötétség.

- Pár perc után csökkenni kezdett a vízszint. Egy pontnál már csak bokáig ért. Nehézkesen lépkedtünk a vízzel telt nadrágban. A fejlámpa fényénél látszott, ahogy szélesedik az üreg. Méteres ürülékkupac tornyosult előttünk, felettünk pedig több száz denevér sistergett. Néhol meg-megcsillant egy-két gyűrűs példány is. Gyorsan készítettünk pár felvételt.
- Közönséges és hegyesorú denevérek?
- Igen, azok.

A rövid számolást és dokumentálást követően elindultunk visszafelé. A mélyedésnél megint megejtettük a hús fürdőt. A kijáratnál elmerültünk a sárban, a végén négykézláb kúsztunk ki.

Az arra járó túrázók dermedten figyelték, ahogy Hádész szörnyszülőttei előmáznak az üregből. Szemlesütve kerültek ki a számukra értelmezhetetlen látványt. Zavartságuk tovább fokozódott, amikor a teremtmények üvöltve vetették le magukról nedves gönceiket. A túrázók meggyorsították lépteiket és sietősen továbbhaladtak.

Árva Márton, pályázati természetvédelmi ügyintéző

10 évvel ezelőtt kezdtünk el természetfotózni. Eleinte hobbiból és kikapcsolódásból jártuk az erdőket és a hegyeket, majd érdeklődésünk fokozatosan átalakult egyre komolyabb elkötelezettséggé.

Ma már olyan fotós projektek jelentik fő tevékenységünket, amelyeknek az a célja, hogy bemutassuk a természet sérülékeny egyensúlyát a szélesebb közönségnek.

Legutóbbi projektünkben a Duna természeti értékeinek bemutatására vállalkoztunk, a forrástól egészen a torkolatig. A Duna-régió természeti öröksége európai jelentőségű. Egyrészt a folyó számos veszélyeztetett faj menedéke, másrészt Európa megmaradt vadonjainak jelentős része a folyót övező területeken található. Minden évben madarak milliói követik a Dunát vándorútjukon az Északi-sarkvidék és Afrika között. A Duna az egyetlen európai folyó, amely szerepel a WWF (Természetvédelmi Világalap) veszélyeztetettségi top-listáján. Azért került fel rá, mert eredeti ártere és mellékfolyói területük több mint 80 százalékát veszítették el a gátépítések, a környezetszennyezés és az éghajlatváltozás következtében a 19. század óta.

A Duna menti védett természeti területek hálózata, a DANUBEPARKS megbízásából, az érintett nemzeti parkok szakmai segítségével dokumentáltuk az utolsó természetes árterek, folyószakaszok és folyó menti területek állapotát. Munkánk eredménye egy kiállítás és egy látványos fotóalbum lett. A fotók 8 ország 14 Duna menti természetvédelmi területén készültek. Célunk az volt, hogy ráirányítsuk a figyelmet arra, hogy a Duna természeti értékei csak határokon átnyúló együttműködéssel őrizhetők meg.

Fotózásaink során az első lépés mindig az adott téma és terület megismerése volt. Ebben az interneten fellelhető információk mellett szinte mindig egy-egy, az adott területen élő, nagy tapasztalattal és helyismerettel rendelkező szakértő/természetkedvelő ismereteire támaszkodtunk. Munkánkat több mint 50 nemzeti parki munkatárs segítette, az ő közreműködésük nélkül nem lett volna lehetőségünk a legjobb pillanatokban a legjobb helyen lenni. A szakértők útmutatása alapján terveztük meg a fotózás pontos helyszínét és idejét, figyelembe véve az állatok életmódját, a várható időjárást és a helyszín adottságait. Utunkon a legnehezebb feladat a Duna-Deltában volt, ahol a közel 3500 km²-nyi területű torkolatvidéken a Duna-delta Bioszféra Rezervátum címerállatát, a pelikánt szerettük volna fotózni. A hatalmas, csatornákkal és tavakkal szabdaltságot vizes területen csak ott tartózkodásunk hatodik napján sikerült lenycevégre kapnunk egy nagyobb pelikáncsapatot. A szeles idő miatt a sekély tavakon kialakuló hatalmas hullámok még a tapasztalt helyiek számára is komoly veszélyt jelentettek. De az eredmény kárpótolt minket minden nehézséget. A legnagyobb öröm persze az számunkra, ha munkánk nyomán más emberek is rácsodálkoznak a természet szépségére, és ráébrednek megőrzésének fontosságára.

Kudich Zsolt és Zsirmon Réka

Ha valaki próbált manapság kamasz gyerekeket rávenni egy-egy természetismereti túrára, az tudja, hogy ez nem is olyan egyszerű dolog.

Unalmas! Fárasztó! Nem történik semmi, csak gyalogolunk! – sorjáznak a kifogások.

Nekünk mégis van egy túránk, melyre évről évre egyre nagyobb számban jelentkezik pont ez a korosztály, és többnyire még a hosszú gyaloglás ellen sem emelnek kifogást. Hogy mi a titok? Minden az elnevezésen múlik. Mi ugyanis nem „természetismereti túrára” hívjuk őket, hanem „bunker-túrára”, ahol igazi második világháborús bunkereket (is) mutatunk nekik. Ettől rögtön katonai felderítőnek érzik magukat, azoknak pedig nem illik panaszkodni!

Elsőre talán furcsán hangzik: mi köze a bunkernek a nemzeti parkhoz? Ha azonban az Esztergom mellett élők emlékeit hallgatjuk – ahol túránk helyszíne található –, magyarázatot kaphatunk erre a látszólagos ellentmondásra. A város szomszédságában található egykori katonai lőtérnek az első és a második világháborúban, majd a szovjet katonai jelenlét idején is nagy jelentősége volt, hiszen a Kis Strázsas-hegyről jól lehetett ellenőrizni a határszakaszt. A katonai események (a tank- és harckocsibeállók, bunkerek és utak kialakítása) azonban csak a lőtér egyötöd részét érintették, a négyötöd rész megmaradt zavartalan állapotban: a lőtérré tilos volt még a belépés is, nemhogy az ipari vagy mezőgazdasági tevékenység. Itt nem törték fel a gyept, nem vegyszereztek, műtrágyáztak, nem betonoztak... Ennek köszönhetően nagy területen maradhattak fenn a homok- és löszgyepek, amelyeknek gazdag rovarvilága ma a kutatók egyik Mekkája.

A rendszerváltás idején a természetvédelem (akkor: Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság, ma: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság) tulajdonába került a volt katonai gyakorlóter nagyobbik része. A kisebbik részt Esztergom városa kapta meg, és iparterületet alakított ki, így lett a Suzuki gyár közvetlen szomszédja a nemzeti parknak. A természetvédelem elsősorban a fajgazdag élővilág megóvását

és bemutatását tartja feladatának, de a bunkerek jelenléte olyan különös adottság, amit kár lenne veszni hagyni. Így született meg az ötlet, hogy ami épségben megmaradt, azt mutassuk be a látogatóknak. Az évek során a természet lassan visszaveszi azt, ami az övé: a lőtér bunkereit ma nem könnyű megtalálni, mert teljesen benőtte őket a növényzet. Hogy mik is élnek egy föld alatti bunkerben? Kora tavasszal például homoki nőszirmo, nyáron árvalányhaj és varjúháj-fajok virágoznak a bunkerek felszínén. A mennyezet és a talajfelszín közötti szellőzőnyílásokban denevérek, a mennyezetten nappali pávaszemek telelnek, a szélesebb járatokban nyest tanyázik.

A Vasfüggöny túrán bejárjuk a Strázsas-hegyet, a hadifogolytemetőt és megnézzük egy földalatti bunkert is. Közben pedig találkozunk a területre jellemző minden védett értékkel. A hívószó tehát az, hogy a kamaszok itt katonai területet fognak látni bunkerekkel – de nemzeti parkot néznek meg védett értékekkel! Évente több száz látogatót viszünk erre a kétarcú vidékre, többnyire felső tagozatos és középiskolás diákcsoportokat, de az előre meghirdetett hétvégi alkalmakra sok család is ellátogat.

*dr. Jankainé Németh Szilvia, környezeti nevelő
Esztergom*

2015-ben Igazgatóságunknak váratlan lehetőség hullott az ölébe.

Egy önkormányzat pályázatot nyert egy vízvizsgálati labor létrehozására, a megvalósítással azonban problémái akadtak, így felajánlotta nekünk, hogy vegyük át a pályázatot. Mi éltünk is a lehetőséggel, de úgy gondoltuk, hogy akkor már átalakítjuk egy kicsit a projektet a saját szájízünk szerint, és megvalósítjuk régi álmunkat: létrehozunk egy mobil vízvizsgáló állomást. Egy olyan terepi labort, amelyik képes odamenni bármelyik tóhoz vagy patakhoz, és ott helyben tudja megmutatni a gyerekeknek, hogy a lakóhelyük melletti természetes víz mennyire tiszta vagy éppen szennyezett, és milyen élőlényeknek ad otthont. Kialakítunk egy olyan kisbuszt, amely fel van szerelve nagyítókkal, mikroszkópokkal, határozókkal, ugyanakkor játékokkal is, hogy segítségével minden korosztályt megszólíthassunk.

Miközben nekiláttunk megvalósítani álmunkat, kiderült, hogy elképzelésünkkel nem is vagyunk egyedül. Németországban már 1997-ben létrejött egy szövetség, az AGUM, amelynek az a célja, hogy összefogja a mobil szemléletformáló eszközöket üzemeltető szervezeteket. A kezdetekkor néhány nagyon lelkes pedagógus kitalálta, hogy a gyerekeket leginkább az élő környezetben tartott élményközpontú foglalkozásokkal lehet a természet ismeretére-szeretetére formálni, és ennek előremutató eszköze lehet egy mobil környezeti nevelési eszköz. Az első speciálisan átalakított kisbuszokat számos másik követte a különböző német tartományokban, majd pedig szerte a világban, és néhány év alatt odáig fejlődött a szervezet, hogy már megszámolni is nehéz, hány ilyen eszköz járja az erdőket, mezőket, vízpartokat és városokat. Kerékpártól kezdve személyautón és kisebb-nagyobb buszokon keresztül kamionig, sőt hajóig terjed az átalakított járművek sora.

A szövetség – amelynek már a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság is tagja – fontosnak tartja, hogy éves rendszerességgel találkozzók formájában vitassa meg a tapasztalatokat, nehézségeket, sikereket, legyenek ezek pedagógiai,

műszaki vagy épp pénzügyi természetűek. 2017-ben Németországban, Essenben zajlott le az összeövetel, amire már a mi csapatunk is hivatalos volt. Igaz, mi csak tervekkel voltunk felvértezve, a járműbeszerzés rettenetesen lassan haladt az állami beszerzések bürokratikus útvesztőjében...

Nagy várakozásokkal utaztuk át fél Európát. Egész napos kimerítő autózás után késő este érkeztünk Essenbe, ahol már javában folyt az eszmecsere egy olyan fórumon, ahol az öltönyös japán professzor és felesége, a bantu környezeti nevelő vagy a fültágító huszonéves srác is tökéletesen illett a színes társaságba. Az igazán családias, szeretetteljes hangulat sem emlékeztetett a tudományos konferenciák szigorúságára. Miután az érdemi rész befejeződött, fogta magát a mozgalom egyik alapítója, és a terem sarkában porosodó pianínóhoz ugrott, majd – mindenki meglepedésére – könnyed dzsesszt kezdett játszani, elnyomva a jobbnál jobb sörök sorra kinyíló üvegeinek pukkanását...

Idén nyárra – az Essenben szerzett tapasztalatokat is felhasználva – végre elkészült a saját kisbuszunk is, a Dunavirág Vízibusz. Eddigi tapasztalataink igazolták az előzetes várakozásokat: a gyerekek tátott szájjal figyelik a kisbusz eszközeinek segítségével megelevenedő vízi világot...

*Sevcsik András, látogatóközpont vezető
Királyrét*

Igazgatóságunk egyik célkitűzése, hogy lehetőség szerint minden tájegységünkben évente szervezzünk egy-egy családi rendezvényt, ezzel is közelebb hozva a helyi lakossághoz a természetvédelem törekvéseit.

Sokáig gondolkodtunk, hogy az Ipoly völgyében hol és milyen témában rendezzünk családi napot. Végül is az Ipolyvecén kialakított szürkemarhatartó telepünk oldotta meg a kérdést: úgy döntöttünk, hogy az a látványos pillanat legyen a családi nap fénypontja, amikor a gulyát kihajtják a legelőre. Erre építettük a rendezvényt.

2014. május 17-én nyári napsütésben nyitotta meg kapuit Ipolyvecén első családi rendezvényünk, a Kihajtási Ünnep. Ezen a napon adták át hivatalosan a nemzeti park ipolyveci állattartó telepét, írták alá a Szlovák Köztársaság állami természetvédelme (ŠOP SR) és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság közötti együttműködési megállapodást, illetve ekkor nyílt meg a szlovák-magyar határon átnyúló Ipoly-híd túraútvonal. A nagy napon szép számban jelentek meg magas rangú protokollvendégek is. A nap csúcspontja az volt, amikor a magyar szürke szarvasmarhagulyát kihajtották a telepről az Ipoly-menti nyári legelőterületre, ahol a marhák rágásukkal és taposásukkal utánozhatatlan természetvédelmi területkezelést végeznek. Lenyűgöző látványt nyújtott a több mint száz ezüstös állat vágója a hasig érő fűben, gulyások és kutyák összehangolt munkájának köszönhetően. Ez a néhány perces bravúr a szervezőknek többnapos stresszt okozott. Egyrészt a rideg tartáshoz szokott, embert nem ismerő marhákat a közönség közelében biztonságosan kellett terelni, másrészt a szoros, de

mindig kicsit megcsúszó protokollprogramba úgy kellett beilleszteni a gulya megjelenését, hogy ne ütközzön a naponta egyszer – közel ugyanabban az időpontban – közlekedő vonattal! A mutatóvány sikerült, a vonat is, a marhák is és a nézőközönség is épségben túlélte. Mi, szervezők megkönnyebbülten sóhajtottunk fel: most már csak az Ipoly-híd túraútvonal szimbolikus megnyitása maradt, ami nem nagy kunszt. Megkönnyebbülésünk azonban nem tartott sokáig: az égre pillantva megláttuk az Ipoly felől gyorsan közeledő sötétszürke viharfelhőket ... Az ünnepi beszéd utolsó szava után le is csapott a vihar. A részt vevő parlamenti képviselők, minisztériumi tisztségviselők, a polgármester úr és a helyi lakosok öltönyben, népviseleti ruhában, ki miben volt, segítették a – szó szerint – villámgyors összehozást.

Szerencsére senki sem ijedt meg az időjárás félelmetes szavától, és azóta évről évre egyre nagyobb sikerrel, szikrázó napsütésben rendezzük meg ezt a természetvédelmi napot, amelyről minden bizonnyal már más kontinenseken is tudomást szereztek az illetékesek. Veca, a falu kedvenc golyója ugyanis minden évben tiszteletköroket ró a rendezvénytér felett.

*Előd Réka, osztályvezető
Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály*

Az elmúlt majd' 20 évben számos kedves, vicces, aranyos szöveg hangzott el Királyréten. Sajnos nem írtam fel őket, de a sok közül Zsuzsi két mondása megmaradt az emlékezetemben. Talán azért, mert az ő osztályuk volt az első erdei iskolás csoportom, sok mindent velük csináltunk először.

A gumicsizma

Akkor még kellemesen esősek voltak a tavaszok, a Bagolybükki patakban bőven volt víz. Gumicsizma nélkül neki se lehetett vágni a szabad játéknak, hiszen egy patakmederben akkor jó hancúrozni, ha víz is van benne. Minden gyerek önfeledten játszott a patakban: igyekeztek a víz útját egyengetni, amihez át kellett helyezni a köveket, ide-oda rakosgatni a fákat. Egy szabály volt: akinek vizes lett a zoknija, annak ki kellett jönnie a vízből, a csizmát levenni, megszáritani a napon. Amíg ez meg nem történt, addig nem volt szabad visszamenni a vízbe. Zsuzsi zoknija vizes lett, ki kellett jönnie a patakmederből. Nagyon szomorúan és bosszúsan kászálódott kifelé. Két copfját megrázva, morcosan mondta: – Margit néni, most mondd meg nekem, hogyan lehetséges, hogy vizes lett a zoknim, amikor gumicsizma van rajtam?

Ránéztem. Nehezen álltam meg nevetés nélkül.

Nagyon komolyan megkérdeztem tőle: – Zsuzsi, meddig ér a víz? – Körülbelül a térde vonalát mutatta. – Milyen magas a gumicsizmad szára? – A bokája felett úgy 10 centit mutatott.

Felderült az arca: – Hát ez az oka! Már azt hittem, kilyukadt a csizmám. – Nagyt sóhajtott, és sűrűn ellenőrizte, milyen gyorsan szárad a csizmája. Szerencsére hamar megszáradt és mehetett vissza a patakba játszani. Ezután kicsit jobban figyelt a vízmélység és gumicsizmaszár viszonyára.

Na ne mondd, hogy ez a te munkád!

Zsuzsiék osztálya 3 évig járt a királyréti erdei iskolába. A második évben érdeklődően elém állt a két copfjával. Nagyon komolyan rám nézett és megkérdezte, mi is az én munkám. Mondtam neki, hogy az én feladatom gyerekeket és felnőtteket bevezetni a természet titkaiba. Hitetlenkedő arccal nézett a szemembe, a két kezét a csípőjére tette, és ezt mondta:

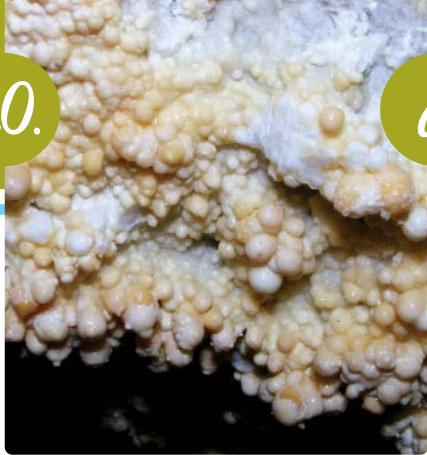
– Na ne mondd már, Margit néni! Neked azért adnak fizetést, hogy gyerekekkel sétálgass az erdőben?

Még napokig csóválta a fejét, amikor eszébe jutott. Ő az egyéb feladataimat nem látta, csak a legkellemesebbet.

Nagyon sok kedves emlékem van. De mint az életben általában, az erdei iskolás emlékek közül is az elsők maradnak meg a legélénkebben.

*Takáts Margit, környezeti nevelő
Királyrét*

A dorogi Benedek Endre Barlangkutató és Természetvédelmi Egyesület (BEBTE) gondozásában lévő, jellemzően hévizes eredetű Sátorkőpusztai-barlangot sokáig Magyarország egyik legjobban lepusztított barlangjának tartották, hiszen 1946-os feltárása után nagyon rövid idő (öt év) alatt csodaszép kristályos képződményeinek közel 80 százaléka eltűnt vagy jelentősen megrongálódott.

Az elmúlt évek állagmegóvási, kutatási munkái során azonban ez az arány némileg javulni látszik. A meglévő felületek nagynyomású, illetve porlasztott vízzel történő tisztításával és új, bár rövid szakaszok megnyitásával sikerült a képet pozitív irányban megváltoztatni. Letakarítottuk a korábban agyagosra taposott talajt és a fáklyavilágítástól korommal szennyezett felületeket, így a barlang elveszettnek hitt képződménytípusai közül jó néhány az eredeti állapothoz hasonló tisztaságban került elő újra. A barlangban járók ma már gyönyörű, hófehér gipszkristályokban és látványos borsókövekben gyönyörködhetnek.

A feltáró kutatás a Benedek Endre-terem aljzatának megbontását jelenti. A talpszint süllyesztésével még érintetlen,

kristályos falszakaszok kerülnek elő. A tudományos vizsgálatok központi eleme egy Magyarországon még újnak számító eljárás, a kozmikus sugárzást detektáló, úgynevezett müontomográfia, amely a barlangot is magában foglaló mészkőtömeg ez idáig feltáratlan részeit pásztázza, keresi üregeit. Ezzel párhuzamosan a barlang lézerszkenneres, illetve a felszín drónos felmérése is zajlik, az évszakos klíma-megfigyelések mellett. A felmérésekből összeálló kép minden bizonnyal új megvilágításba helyezi a barlangról ez idáig alkotott elképzeléseinket.

A Sátorkőpusztai-barlang a nagyközönség számára is látogatható, ehhez előzetes bejelentkezés szükséges. Részletek: www.bebte.hu

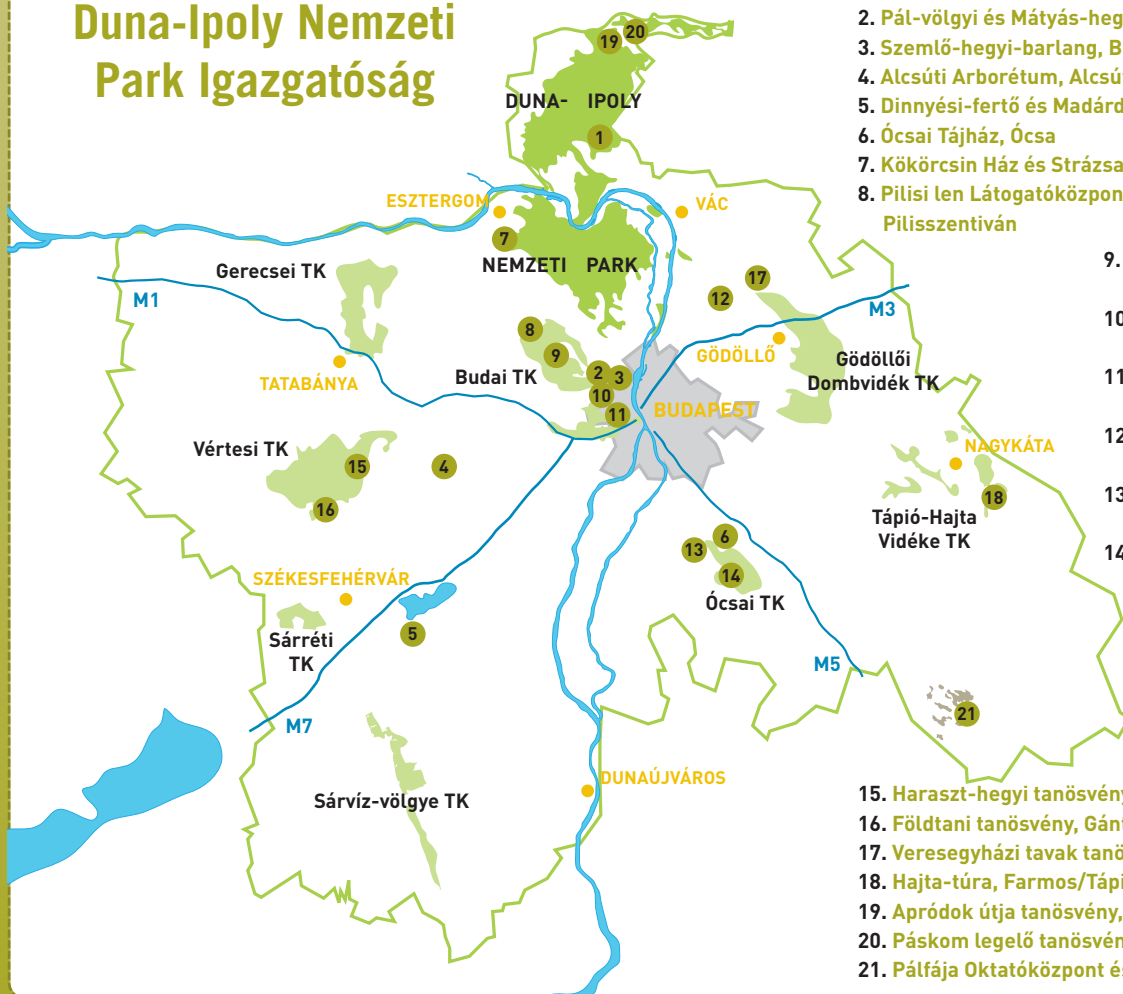
Lieber Tamás,
a BEBTE elnöke

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

1. Hiúz Ház (Királyréti Erdei Iskola és Látogatóközpont) Királyréti tanösvény
2. Pál-völgyi és Mátyás-hegyi-barlang, Budapest
3. Szemlő-hegyi-barlang, Budapest
4. Alcsúti Arborétum, Alcsútdoboz
5. Dinnyési-fertő és Madárdal tanösvény, Dinnyés
6. Ócsai Tájház, Ócsa
7. Kökörcsin Ház és Strázsa-hegyi tanösvény, Esztergom
8. Pilisi len Látogatóközpont és Jági tanösvény, Pilisszentiván
9. Nagy-Szénás és Sisakvirág tanösvény, Nagykovács
10. Jókai-kert és Kőpark tanösvény, Budapest
11. Sas-hegyi Látogatóközpont és tanösvény, Budapest
12. Főti-Somlyó tanösvény, Fót
13. Tanösvény a Turjánban, Ócsa
14. Selyem-réti tanösvény, Ócsa
15. Haraszt-hegyi tanösvény, Csákvár
16. Földtani tanösvény, Gánt
17. Veresegyházi tavak tanösvény, Veresegyház
18. Hajta-túra, Farmos/Tápiószentmárton
19. Apródok útja tanösvény, Drégelypalánk
20. Páskom legelő tanösvény, Dejtár
21. Pálfája Oktatóközpont és tanösvény, Nagykörös

Hiúz Ház - Erdei Iskola és Látogatóközpont Királyréten

Minősített erdei iskolánkban iskolai és óvodai csoportoknak szállással egybekötött változatos programokat biztosítunk. A helyszínen interaktív kiállítás és tanösvény is várja az érdeklődőket.

Látogatható: egész évben.

Cím: 2624 Szokolya, Királyrét

Megközelítés: Kismarosról Erdei vasúttal vagy Volánbusszal

Információ: erdei iskola: Takáts Margit, 06 27 585 625;

látogatóközpont: Sevcsik András, 06 30 238 0063

E-mail: kiralyret@dinpi.hu vagy hiuzhaz@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

Pilisi Ien Látogatóközpont

Kiállítás mutatja be a Szénás-hegycsoport természeti értékeit. A Nagy-Szénás és a Sisakvirág tanösvény bejárásához szakvezetés, a Jági tanösvény bejárásához természetvizsgáló hátizsák igényelhető.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

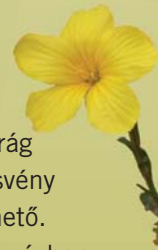
Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

Megközelítés: Budapest Árpád hídtól távolsági busszal a pilisszentiváni polgármesteri hivatalig, onnan 3 perc gyalog.

Telefon: Becsei Katalin, 06 30 5111 802

E-mail: pilisilen@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

Kökörcsin Ház

Természetismereti programokat kínálunk iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2509 Esztergom Strázsahegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki” út kereszteződésében.

Telefon: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614

vagy 06 33 435 015, **E-mail:** nemetsz@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

Alcsúti Arborétum

Látogatható: szerdától vasárnapig, valamint munkaszüneti és ünnepnapokon, március 1-től szeptember 30-ig 10-18 óráig, október 1-től február 28-ig 10-16 óráig. Viharos időben az Arborétum zárva tart.

Telefon: 06 22 353 219

www.dunaipoly.hu

Sas-hegyi Látogatóközpont

Látogatható: Látogatható: március 1. – november 5. kedd-vasárnap és munkaszüneti napokon 10:00-18:00.

Terepi vezetés: keddtől péntekig igény szerint, szombat-vasárnap 11-17 óráig óránként.

Cím: Bp. XI. ker., Tájék u. 26.

Telefon: Kremnicsán János, 06 30 408 4370

E-mail: sashegy@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Szépvölgyi út 162.

Telefon: 06 1 325 9505

E-mail: palvolgy@dinpi.hu

Szemlő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Pusztaszeri út 35.

Telefon: 06 1 325 6001

E-mail: szemlohegy@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

Ócsai Tájháza és Turján Háza

Látogatható: február 2-től november 27-ig,

K-Szo. 9.00-16.00 óráig, vasárnap és ünnepnapokon 10.00-17.00 óráig.

Cím: Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

Telefon: Verbőczi Gyuláné, Erika 06 30 4943 368

E-mail: ocsaitajhaz@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

